

Tekst 1*Reizen*

- 1 SENECA LUCILIO SUO SALUTEM
2 Hoc tibi soli putas accidisse et admiraris quasi rem novam quod
3 peregrinatione tam longa et tot locorum varietatibus non discussisti
4 tristitiam gravitatemque mentis? Animum debes mutare, non caelum.
5 Licet vastum traieceris mare, licet, ut ait Vergilius noster,
6   terraeque urbesque recedant,
7 sequentur te quocumque perveneris vitia. Hoc idem querenti cuidam
8 Socrates ait, 'quid miraris nihil tibi peregrinationes prodesse, cum te
9 circumferas? Premit te eadem causa quae expulit'. Quid terrarum iuvare
10 novitas potest? Quid cognitio urbium aut locorum? In irritum cedit ista
11 iactatio. Quaeris quare te fuga ista non adiuvet? Tecum fugis. Onus animi
12 deponendum est: non ante tibi ullus placebit locus. Talem nunc esse
13 habitum tuum cogita qualem Vergilius noster vatis inducit iam concitatae
14 et instigatae multumque habentis in se spiritus non sui:
15   bacchatur vates, magnum si pectore possit
16   excussisse deum.
17 Vadis huc illuc ut excutias insidens pondus quod ipsa iactatione
18 incommodius fit, sicut in navi onera immota minus urgent, inaequaliter
19 convoluta citius eam partem in quam incubuere demergunt. Quidquid
20 facis, contra te facis et motu ipso nocet tibi; aegrum enim concutis. At
21 cum istuc exemeris malum, omnis mutatio loci iucunda fiet; in ultimas
22 expellaris terras licebit, in quolibet barbariae angulo colloceris, hospitalis
23 tibi illa qualiscumque sedes erit. Magis quis veneris quam quo interest, et
24 ideo nulli loco addicere debemus animum. Cum hac persuasione vivendum
25 est: 'non sum uni angulo natus, patria mea totus hic mundus est'. Quod si
26 liqueret tibi, non admirareris nil adiuvari te regionum varietatibus in quas
27 subinde priorum taedio migras; prima enim quaeque placuisset si omnem
28 tuam crederes. Nunc non peregrinaris sed erras et ageris ac locum ex loco
29 mutas, cum illud quod quaeris, bene vivere, omni loco positum sit. Num
30 quid tam turbidum fieri potest quam forum? Ibi quoque licet quiete vivere,

31 si necesse sit. Sed si liceat disponere se, conspectum quoque et viciniam
32 fori procul fugiam; nam ut loca gravia etiam firmissimam valetudinem
33 temptant, ita bonae quoque menti necdum adhuc perfectae et
34 convalescenti sunt aliqua parum salubria. Dissentio ab his qui in fluctus
35 medios eunt et tumultuosam probantes vitam cotidie cum difficultatibus
36 rerum magno animo colluctantur. Sapiens feret ista, non eliget, et malet
37 in pace esse quam in pugna; non multum prodest vitia sua proiecisse, si
38 cum alienis rixandum est. 'Triginta' inquit 'tyranni Socraten
39 circumsteterunt nec potuerunt animum eius infringere.' Quid interest quot
40 domini sint? Servitus una est; hanc qui contempsit in quanta libet turba
41 dominantium liber est.

42 Tempus est desinere, sed si prius portorium solvero. 'Initium est salutis
43 notitia peccati.' Egregie mihi hoc dixisse videtur Epicurus; nam qui
44 peccare se nescit corrigi non vult; deprehendas te oportet antequam
45 emendes. Quidam vitiis gloriantur: tu existimas aliquid de remedio
46 cogitare qui mala sua virtutum loco numerant? Ideo quantum potes te
47 ipse coargue, inquire in te; accusatoris primum partibus fungere, deinde
48 iudicis, novissime deprecatoris; aliquando te offende. Vale.

Seneca, Epistula 28

Tekst 2

Canius en Pythius

1 Quod si vituperandi qui reticuerunt, quid de iis existimandum est, qui
2 orationis vanitatem adhibuerunt? C. Canius, eques Romanus, nec
3 infacetus et satis litteratus, cum se Syracusas otiandi, ut ipse dicere
4 solebat, non negotiandi causa contulisset, dictitabat se hortulos aliquos
5 emere velle, quo invitare amicos et ubi se oblectare sine interpellatoribus
6 posset. Quod cum percebuisset, Pythius ei quidam, qui argentariam
7 faceret Syracusis, venales quidem se hortos non habere, sed licere uti
8 Canio, si vellet, ut suis, et simul ad cenam hominem in hortos invitavit in
9 posterum diem. Cum ille promisisset, tum Pythius, qui esset ut

10 argentarius apud omnes ordines graciosus, piscatores ad se convocavit, et
11 ab iis petivit, ut ante suos hortulos postridie piscarentur, dixitque quid eos
12 facere vellet. Ad cenam tempori venit Canius; opipare a Pythio apparatus
13 convivium, cumbarum ante oculos multitudo, pro se quisque, quod
14 ceperat, adferebat; ante pedes Pythi pisces abiciebantur.
15 Tum Canius 'quaeso', inquit, 'quid est hoc, Pythi? Tantumne piscium?
16 Tantumne cumbarum?' Et ille: 'Quid mirum?' inquit. 'Hoc loco est
17 Syracusis quidquid est piscium, hic aquatio, hac villa isti carere non
18 possunt.' Incensus Canius cupiditate contendit a Pythio, ut venderet.
19 Gravate ille primo. Quid multa? Impetrat. Emit homo cupidus et locuples
20 tanti, quanti Pythius voluit, et emit instructos. Nomina facit, negotium
21 conficit. Invitat Canius postridie familiares suos, venit ipse mature,
22 scalum nullum videt. Quaerit ex proximo vicino, num feriae quaedam
23 piscatorum essent, quod eos nullos videret. 'Nullae, quod sciam,' inquit
24 ille, 'sed hic piscari nulli solent. Itaque heri mirabar quid accidisset.'
25 Stomachari Canius, sed quid faceret? Nondum enim C. Aquilius, collega et
26 familiaris meus, protulerat de dolo malo formulas; in quibus ipsis, cum ex
27 eo quaereretur, quid esset dolus malus, respondebat, cum esset aliud
28 simulatum, aliud actum. Hoc quidem sane luculente, ut ab homine perito
29 definiendi. Ergo et Pythius et omnes aliud agentes, aliud simulantes
30 perfidi, improbi, malitiosi. Nullum igitur eorum factum potest utile esse,
31 cum sit tot vitiis inquinatum.

Cicero, De officiis 3.58-60

Tekst 3

Zijn alcoholisten per definitie loslippig, of zijn er ook aan wie je best een geheim kunt toevertrouwen? Dat laatste is het geval, zo meent Seneca, en als voorbeeld daarvan beschrijft hij in onderstaande tekst Piso en Cossus, twee stadsbestuurders uit de tijd van keizer Augustus en Tiberius.

1 L. Piso, urbis custos, ebrius, ex quo semel factus est, fuit. Maiorem noctis
2 partem in convivio exigebat. Usque in horam sextam fere dormiebat: hoc
3 eius erat matutinum. Officium tamen suum, quo tutela urbis continebatur,

4 diligentissime administravit. Huic et divus Augustus dedit secreta
 5 mandata, cum illum praeponeret Thraciae, quam perdomuit, et Tiberius
 6 proficiscens in Campaniam, cum multa in urbe et suspecta relinqueret et
 7 invisā.
 8 Puto, quia bene illi cesserat Pisonis ebrietas, postea Cossum fecit urbis
 9 praefectum, virum gravem, moderatum, sed mersum vino et madentem,
 10 adeo ut ex senatu aliquando, in quem e convivio venerat, oppressus
 11 inexcitabili somno tolleretur. Huic tamen Tiberius multa sua manu scripsit
 12 quae committenda ne ministris quidem suis iudicabat: nullum Cosso aut
 13 privatum secretum aut publicum elapsum est.

Seneca, Epistula 83.14-15

Aantekeningen

- regel 1* **ex quo semel factus est** vanaf zijn eerste kennismaking met alcohol
- regel 2* **hora sexta** het middaguur
- regel 3* **matutinum** ochtendbesteding
- regel 4* **contineor + ablativus** opgenomen zijn in
- regel 5* **et** *Onvertaald laten*
- regel 5* **perdomuit** *Onderwerp: Piso*
- regel 5* **et Tiberius** en Tiberius deed hetzelfde
- regel 6-7* **multa et suspecta et invisā** een situatie vol achterdocht en haat
- regel 8* **Puto** volgens mij
- regel 8* **illi** *verwijst naar* Tiberius
- regel 8* **cedo** aflopen
- regel 8* **fecit** *Onderwerp: Tiberius*
- regel 11* **tollo** wegdragen
- regel 11* **Huic** *verwijst naar* **Cossum** (*regel 8*)
- regel 11-12* **multa quae committenda iudicabat** veel dingen die, naar zijn oordeel, toevertrouwd konden worden